

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Sancti Bonaventurae Ordinis Minorum, S. R. E. Cardinalis,
Episcopi Albanensis, Seraphici Doctoris Ecclesiae, De Vita
S. Patris Francisci, Liber I.**

Bonaventura <Sanctus>

Antverpiæ, 1597

In Capvt XI.

urn:nbn:de:hbz:466:1-41460

gerit, carnibus propter festi excellentiam vesci possunt, secundum consuetudinem Ecclesie generalis. Nec tamen hi reprehendendi sunt, qui ob deuotionem voluerint abstinere. Pontificis sententia fecit, in plerisque cœnobis nostris, ieiunium obseruari in hoc tali die. Sed an ea mens sit D. Francisci, subdubito. Commemoratur Barptol. Pisan. viuentē adhuc S. Francisco, questionem versatam de ieiunio illius diei, inter Fratres: atque fratri Morico, qui ieiunandum dixerat, propter diem Veneris, S. Franciscum sic respondisse; Peccas frater Morice, diem Veneris vocans, diem, quo natus est nobis puer Iesus. Volo, inquit, quod & parietes tali die comedant carnes, si fieri potest, vel de foris limiantur. Scribit quidem hæc facta ante confirmationem regulæ secundæ: sed tamen videtur ad ieiunium soluendum illâ die propensior. hinc forsitan inuenias, qui non ieiunant. Inquitur ubi comedendi carnes consuetudo inualluit, benè faciunt, qui non ieiunant: qui secus, melius faciunt.

IN CAPVT XI.

§. I. Scripturarum profunda miro intellectus scrutaretur acumine.] De Theologia sancti Francisci agitur: quæ cuiusmodi fuerit, elegantissimè docet Ludonicus Granaten. sic scribens: Theologia duplex est, altera, quæ speculari; altera, quæ experiendo Deum agnoscit. Et illa quidem speculatiua, siue scholastica; hæc verò (vt ita dixerim) affectiua, siue mystica nūcupatur: quod videlicet occulta sit, & à paucis cognita. Cùm autem præcipuus huius Theologie magister Spiritus sanctus sit, is primùm quidem hominis intellectum sapientiæ dono collustrat; deinde cari-

Conc. 2.
de S. Fr.
3.

Theologia
duplex,
Scholasti-
ca & My-
stica.

caritatis virtute voluntatem vehementer incendit: quæ sic incensa, ineffabilem diuinæ bonitatis, & suauitatis dulcedinem odoratur, & quodammodo degustat. cuius gustu atq; suauitate, intellectus percipit quàm suavis sit Dominus, quàm dulcis, quàm pius, quàm benignus. atque hoc modo intellectus ab ipsâ voluntate quodammodo erudiri atq; instrui dicitur.

*Discrimē
inter illas.*

Est autem magnum inter vtramque Theologiam discrimen. Illa enim ad intellectū, hæc magis pertinet ad voluntatem. Illa cognoscit Deum, ista diligit. Illa speculatur diuina, hæc amplectitur. Illa tanquam ex auditu cognoscit Deum, hæc quodammodo odoratur atque degustat. Illâ docet lectio, istâ vnctio. Illa discitur in scholis, hæc in secreto diuinæ cōtēplationis. Quâ ex re, duos in hac duplici Theologiâ processus intelligimus. In priori namque (quâ Speculatiuam nuncupamus) præcedit quidem intellectus actio, & sequitur in piis hominibus motus volūtatis. In posteriori autem (quâ Mysticam appellauimus) post hanc priorem intellectus operationem antecedit quidem volūtatis actio, & sequitur in intellectu noua quedam diuinæ suauitatis cognitio. In illâ enim intellectus dirigit volūtatem: in hac volūtas erudit ac dirigit intellectū, qui quodammodo foris stans, ipso volūtatis gustu & experimento, diuinæ bonitatis suauitatem agnoscit. hoc enim illa Prophetæ verba innunt, Gustate, & videte, quoniam suavis est Dominus. Prius enim gustare, deinde videre iubet: vt intelligamus, ex volūtatis gustu intellectū erudiri, & immensas diuinæ bonitatis & suauitatis opes addiscere. Vt enim degustato nouo aliquo cibo, gustus ipse saporem

rem eius ostendit intellectui : sic posteaquam voluntas diuinæ bonitatis dulcedinē nusquam antea perceptā degustauit ; intellectus hoc experimento doctus, qualis ea, quantaque sit, agnoscit. Quo fit vt cū duo animæ nostræ pedes sint, quibus in Deum imus, intellectus videlicet ac voluntas ; in priori illā Theologiā, pes intellectus præcedit, quem sequitur voluntas : in posteriori verò, voluntas ipsa, eo modo quo diximus, præcedit, quam deinde noua illa cognitio sequitur intellectus. Hæc est mystica

*Mystica
S. Franc.
Theologia*

Theologia, quæ Spiritus sancti magisterio ad discitur, quæ inter omnes scientias principem locum tenet. in quâ rudis omnium litterarum Franciscus tātum excelluit, quantum flagrantissimo caritatis ardore incensus fuit. per quam non tam legendo quàm amando, diuinisq; beneficiis atque delictis fruendo, immensas diuinæ bonitatis, caritatis, & sitauitatis opes agnouit. *Existimo hæc sine fructu legi nō posse : nec operam me cū exscriberem perdidisse.*

Legebat quandoque in libris sacris.] *Quā ratione studium nobis instituendum sit, quid spectandum, paucis verbis exponit. Et opera pretium me facturum puto, si de studio S. Theologiæ, cui nobis potissimum incumbendum est, paullo vberius disseruero. Causa mihi ab ipsā Regulā nostrā, quæ nos ad concionandum haud segniter inuitat. Imò (auctore S. Bonauēturā) Prædicationis officium ex regulari professione Ordini annexum est, & etiam Confessionis : quæ notitiam requirunt sacræ Scripturæ, quæ subtili indiget in plerisq; locis expositione. ne ex imperitiā, errores pro veritate doceamus, necesse est nobis sacræ Scripturæ habere studium & magistros. Hæc enim*

*De ratione
studio
S. Theologiæ.*

Cap. 9.
Quærit.
in Reg. 3.

Quod uti
te valde,
imanecef-
sarium.

scientia non solum utilis est ad aliorum crudi-
tionem, sed etiam ad propriam instructionem:
vt seruus Dei sciat seipsum bene regere; virtu-
tes à vitiis discernere, & notitiam Dei, & futu-
rorum præmiorum clarius intelligere, & in om-
nibus cautiùs & fructuosius conuersari. Nam
& Apostolus hortatur Timotheum ad ^{1. Tim. 4} lectio-
nis studium: & Sanctorum nobis diligentia in ¹⁶
sanctarum ruminacione Scripturarum frequen-
ter commendatur. Veritas enim fidei, & vitæ
sanctitas, non aliundè quàm ex Scripturarum
fonte hauritur, sine quibus impossibile est
quemquam saluari. *Alia subiungit vir sanctus,*
quæ velim à nostris aliè considerari, hoc maxime
seculo feracissimo hereseon & sectarum. vt mi-
rum sit, studia isthæc salutaria adeò negligi, pretia
vilere: cum sublati studiorum pretiis, etiam stu- ^{Tac. 11.}
dia pereunt. Iam verò studii sublati, quem fru- ^{Ann.}
ctum expectes? tibi non discis, alius non prodes. Et
qui, obsecro, poteris te ipsum saluum facere (quod
Apostolus spectat) vel eos qui te audiunt? Quo ^{1. Tim. 4}
pactò docebis quod non didiceris? At qui in do- ¹⁶
ctrinæ sermonibus fuerit innutritus, priùs qui- ^{Theo-}
dem ipse adiuuatur: & in quo alios adhortatur, ^{phylac-}
seipsum emendat & instituit. ^{in illa}
^{verba}
^{Apost.}

Abusus
huic.

Ceterum tu mihi, sat scio, ab usum obiicies: at ego
scientiam reuoco ad usum. Abusus non à doctrinâ,
sed ab animo non probè instituto. Et talis detrecta-
tio ferè eorum, qui doctrina ore tenus exerciti, ^{Tac. 11.}
animum bonis artibus non induerunt, segne ^{Ann.}
otium specioso nomine velantes. Non placent mihi
eæ litteræ, quæ ad virtutem non prosunt: sed tamen
doctrina valde facit ad prudentiam & virtutem.
Recognosce exempla Sanctorum Ordinis Seraphici
(aliena præterco) fateare necesse est, sanctos illos
altosq;

aliosq; viros auidè doctrinam hausisse, acceptâ, virtutem perfecisse. Nam ut oculi ab aere circumfuso lumen accipiunt, sic mens à doctrinâ. Dic, quæso te, quando maximè floruit Ordo noster? Nõne quando sub sanctis Patribus sacra studia spiritû & sanguinè recipiebant? cùm scientia virtutis summâ opere iungebatur, tunc vehemèter toto orbe fructificauit. At postquam otium sine litteris, mors, & viuû hominis sepultura, plerosq; tenuit, en quò deiecti illi: quàm disperti, quàm nihil agunt in magnâ illâ messe, & vineâ Christi! Eruditio maximum est

8. n. ep.
23.

hominibus in hac vitâ ornamentum: ceterùm his qui abutuntur, perniciofa; nec ideo tamen contemnenda. Ignis, cibus, ferrum, naturâ bona, pro abutentium iudicio, perniciosissima: & doctrina in rebus humanis optimum, abusu est pessimum. Præposteri homines & insulsi obirectatores ab abusu.

Ufus saluterrimus.

Rizian.
ora. in
laudem
Basilij.

Forstân tales, omnes sui similes esse optarint, ut priuata eorum ignorantia communis ignorantia tenebris obtegatur, ne quisquam ipsorum inicitiam prædat & coarguat.

Pertinaciter studendum est: quo à nobis proficetur ut languor à corpore, sic ab animo imperitia.

Studentis vite & moribus bene opte omnia.

Max. ser.
17.

Cleanthes dicebat, homines imperitos solâ formâ distare à bestiis, id verum, maximè remotâ iustitiâ, & detractâ probitatis opinione. Studium sine pietate S. Francisco displicuit: omnibus bonis displicet. Sed post diligentem exercitationem omnium, quæ Regula & institutum postulant, animum ad sacras litteras adplicare, vitæ operam dare & virtuti; quicquid legeris ad mores statim referre, discere, ut quæ verba fuerint, opera fiant, hoc est, lectio, vita; facias ipse, tunc facienda alios doceas; eiusmodi salutare studium requirimus. Nemo probus potest improbare, nec improbus quidem nõ probare.

bare. Porro autem ut fructuosum sit studium, tria precipue mihi videntur obseruanda, quae in gratiam fratrum nostrorum, ex sacris auctoribus distincte exponantur. Primum, Quo modo adparatus, ad sacrum studium accedat; Alterum, quem scopum studiorum tuorum collinees; Postremum, quos Scriptores potissimum legas.

Pura ut
in sit Theo
logia stu
di. su.

In primis S. Theologia, pro sua maiestate ac reuerentia, peculiariter requirit in sui studiosis duo, vitam puram ac sanctam ante omnia: deinde frequentes calidâsque preces. Caueat summo opere S. Theologiae candidatus, ne (quod aiunt) illotis pedibus, ad studium diuinæ Sapientiae irreuerenter accedat. Quintilianus eum qui futurus sit orator, virum bonum esse oportere decernit: quanto magis Theologus, Christi legatione functurus, probitate morum conspicuus esse debet? Peccatori autem dixit Deus, Quare tu enarras iustitias meas? & assumis testamentum meum per os tuum? Vult Deus (enquit S. Hilarius) à crimine esse liberum, caelestis doctrinae contemplatorem: vult eloquia sua à casti corporis casto ore tractari. Est igitur in primis habenda ratio integritatis vitae & puritatis. Grauius docet quoque S. Athanasius, ad Scripturarum indaginem, verumque intellectum, opus esse vitam probam, animo puro, & virtute, quæ secundum Christum est: ut mens per eius tramitem decurrens, ea quæ expetit, adipisci possit, quatenus fas est humanam naturam diuina intelligere. Nam sine pura mente, & Sanctorum imitatione, nemo comprehenderit Sanctorum verba. Quemadmodum si quis intueri velit Solis iubar, oculos detergit, ut lumen solis contempletur: ita quoque qui vult mentem virorum caelestia loquentium

Proem.
in lib.
instr.
Orat.

Psal. 47.
16.

De hu-
manit.
Verbi.

tium intelligere, prius detergere & abluere vi-
uendi disciplinam animam debet, & ad Sanctos
accedere cum studiorum factorumque simili-
tudine: vt illis consuetudine vitæ paris familia-
ris redditus, quæ ipsis à Deo reuelata sunt, cog-
noscat. Neque enim ea (addo ex Ioanne Casia-
no) vt essent nobis incognita, Spiritus sancti gra-
tiæ promulgata sunt: sed velamine peccatorum
cordis oculos obnubente, redduntur obscura,
quibus rursus naturali redditis sanitati, ipsa san-
ctarum Scripturarum lectio, ad contemplatio-
nem veræ scientiæ, abunde etiam sola sufficiat:
sicut oculi isti carnales ad videndum nullius
egent, si fuerint à suffusione vel caligine cæci-
tatis immunes. *Christiana* igitur disciplina
(*S. Aug. doctore*) eis, qui illam nosse desiderant,
simul geminū ordinem sequi iubet: cuius vna
pars vitæ, altera eruditionis est. *Pietas præeat,*
sequetur scientia: iunget utramque Theologus pro-
bus. Qui enim vel vitæ probitate solū, vel
solā doctrinā præstant, ij mihi nihil à luscis dif-
ferre videntur, qui in magnā sunt deformitate,
siue alios inspiciant, siue ab aliis inspectentur.
At quibus utrāque laude clarere, ac velut am-
bidextris esse contingit: hi nimirum omnibus
numeris absoluti sunt, ac deinceps æternæ vitæ
beatitudine perfuerunt.

Hac de vitæ puritate: iam de precibus addendum,
quibus opus est, vt S. Theologia arcana percipias &
penetres. Sæpe orandum, imò preces assidue studio
præmittendas, Sancti viri verbo docent & exem-
plo. Audi Franciscanum veterem B. Rogerium.
Quando tu vis legere, antequam librū aperias,
debes cor tuum ad Deum dirigere, & dicere:
Domine iste vilissimus seruus tuus, indignus

V 3 omni

lib. 5.
Iustit.
monast.
34.

S. Aug.
lib. 2. de
Ord. 8.
to. 1.

Greg.
Nazian.
Orat. in
laudem
S. Basilij

Quo fa-
ctus im-
telliget
eius arca-
na.

Innocen-
tia & scien-
tia beatū
faciunt.

Sit ite do
in precib.
assiduus
Theologia
cārdatus

Barpt.
Pisan.
Cōfor.
fruct. 8.

omni bono tuo, vult ingredi ad videndos the-
 sauros tuos: placeat tibi, vt eum introducas, &
 des ei in his verbis sanctissimis te cognoscere,
 vt te diligat, & tantum des ei diligere, quantum
 dabis ei cognoscere; nec des amplius cognosce-
 re quam diligere; quia non vult te cognoscere,
 nisi vt te diligat. talis mens *(inquit)* primâ libri
 apertione, statim inueniet Deum suum, *omnis*
sapientia fontem & auctorem. Audi veteriorem
Theologum B. Ephrem, haud dissimiliter admo-
nentem, Si quis ad sedendum ac legendum, si-
ue etiam ad alium legendum audiendum se pa-
rat, primùm oret Dominum, dicens: Domine
Iesu Christe, aperi aures atque oculos cordis
mei, vt audiam & intelligam, & faciam volun-
tatem tuam. Non abscondas à me madata tua:
sed reuela oculos meos, & considerabo mirabi-
lia de lege tuâ. Vis fructum orationis cognoscere?
S. Augustinus edoccat: Quando seriò studetur,
& Dominus puro corde oratur: plurima quæ
cognitione digna sunt, ipso Deo inspirante ma-
gis, quam hominum aliquo comprobante per-
discentur. Itaq; diligentia nostra, ab oratione fidis-
simâ scientiæ adiutrice deseri numquam debet: sed
(quod in Ambrosio Origenis discipulo D. Hiero-
nymus commēdat) diebus & noctibus lectio ora-
tionem excipiat, & oratio lectionē. Talis exer-
citatio, non solum parat eruditionem, verum etiam
Dei gratiam cæciliat & amicitiam: imò præsentem
tibi reddit & familiarem. S. Ambrosius: Illum al-
loquimur cum oramus: illum audimus, cum
diuina legimus oracula. S. Augustin. Qui vult
cum Deo semper esse, frequenter debet orare
& legere.

*Lectio
 oratione
 cōmunita*

*De ar-
 rursu
 cap. 8.*

Psal. 117.

Epist. 118.

*Epist. 118.
 ad Mat-
 cellam.*

1. off. 10.

*Ser. 111.
 de temp.*

*De apparatu ad S. Theologia studium, tantum
 est.*

est. alterum sequitur de scopo, quem mihi quidem ^{Theologia} ^{scopus.} diuinus Apostolus monstrare videtur, cum inquit,

1. Tim 4
16. Hoc faciens, & teipsum saluum facies, & eos qui te audiunt, quando tibi attenderis & doctrina. Dico, prius tibi studendum, deinde aliorum bono & saluti. De priori multa in sacris litteris: illud

Psal. 118
24. & scrutabor legem tuam: & custodiam illam ^{Seipsum} ^{saluum} ^{facere}
Psal. 118 in toto corde meo. S. Ambrosius: Quærendum

primùm, deinde intelligendum perferendumque omne legis mysterium, & in corde custodiendum, Qui autem intelligit & scrutatur, scrutando in semitam mandatorum deducitur. Vnde rursus paullo post subiungitur, Et leuavi manus meas ad mandata tua quæ dilexi: & exercebor in iustificationibus tuis. In quem locum ele-

Ser. 6. in
Psal. 112 ganter uerbo S. Ambrosius: Pulcherrimus ordo iste, ut primò meditemur, & eorum præceptorum quæ diligimus, sit nobis assueta meditatio. Meditatione enim mandatorum cælestium, operis boni usus inolefcet. Nā sicut meditationi verborum, finis memoria est, ut quæ meditamur verba teneamus: sic meditationis præceptorum cælestium, intentio vel finis operatio est, actusque directus ad implenda præcepta diuina, quorum merces beatitudo est sempiterna. Itaque si hic consistis, ad salutem tibi sufficit. At si ultra progredi lubet, exemplo S. Francisci, non contenti suâ salute duntaxat, alios etiam lucrari optimum rati: hoc est optimum, quod in Sanctorum principe Christo possumus imitari. Multis modis docti rudioribus antecellunt. Sancta quippe rusticitas solum ^{Et alios.} sibi prodest: & quantum ædificat ex vitæ merito Ecclesiam Christi, tantum nocet si destruentibus non resistat. Daniel in fine sacratissimæ

Hier.
ep. 103.
ad Paul.

6. 12 3.

visionis ait, iustos fulgere sicut stellas: & intelligentes, id est, doctos, quasi firmamentum. Vides quantum inter se distent iusta rusticitas, & docta iustitia? Alij stellis, alij cælo comparatur, quamquam iuxta Hebraicam veritatē, vtrumque de eruditis possit intelligi: ita enim apud eos legimus, Qui autem docti fuerint, fulgebunt quasi splendor firmamenti: & qui ad iustitiam erudiunt multos, quasi stellæ in perpetuas æternitates. *In magnâ illâ regenerationis die, Magistri habebunt similitudinem cæli: (quod alibi scribit S. Hieron.)* & qui alios erudierunt, stellarum fulgori comparabuntur. Non enim sufficit scire sapientiam, nisi & alios erudias: ita ut sermo doctrinæ alium non ædificans, mercedem operis recipere nō potest. *Sit igitur studiorum nostrorum scopus, & velut alba meta, cum nobis solis discimus, piè & sanctè vivere, cum aliis etiam operam nostram impendimus, rectè docere: hoc est, nos saluos fieri, & qui nos audiunt, ut Sacra Theologia sit adiutrix, duxq; via ferentis in cælum, & velut Aurea Cathena que nos ad Deum trahat.* Ad hunc enim ea cum intelligētia tendit: solaque efficit, ut Deus sincerè à nobis percipiatur atque seruetur.

Tertium est, ut præscribam Theologiæ candidato auctores, ordine & delectu legēdos. Illud prius, Cupiditas discendi dirigenda est, ne ipsa se impediatur. Nec passim carpēda sunt, nec auidè inuadenda vniuersa. Per partes peruenitur ad totum. Aptari onus viribus debet: nec plus occupari, quàm cui sufficere possumus. *Alioquin onerat discentem turba, non instruit: multoq; fatius est paucis te auctoris tradere, quàm errare per multos.* *Saluberrimum Seneca præceptum*

Discendi
cupiditas
dirigenda

Epist. 2. *ptum in pectus dimitte*; Illud vide ne ista lectio multorum auctorum, & omnis generis voluminū, habeat aliquid vagū & instabile. Certis ingenis immorari & innutiri oportet, si velis aliquid trahere, quod in animo fideliter sedeat. Nusquā est, qui vbiq̄ue est. In peregrinatione vitam agentibus hoc euenit, vt multa hospitia habeant, nullas amicitias. Icem accidat necesse est iis, qui nullius se ingenio familiariter applicant, sed omnia cursim & properanter transmittunt. Non prodest cibus, nec corpori accedit, qui statim sumptus emittitur. Nihil æquē sanitatem impedit, quā remedium crebra mutatio. Non venit vulnus ad cicatricem, in quo crebra medicamenta tentantur. Non conualescit planta, quæ sæpius transfertur. Nihil tam vtile, quod in transitu proficit. Distrahit animum librorū multitudo. Itaq; cum legere non possis quantū habueris, sat est habere quantum legas. Sed modò, inquis, hunc librum euoluere volo, modò illū. Fastidientis stomachi est multa degustare: quæ vbi varia sunt & diuersa, inquinant, non alunt. Probatos itaque semper lege. & si quando ad alios diuertere libuerit, ad priores redi. *Compositi animi, & studii fructuosi iudiciū est, certis se addicere scriptorib. & probatis.*

Probatos aliquot distinctè tibi ingero, quos ego censeam præ ceteris legendos; etsi in hoc iudicio, iudicium meum ipse in aliorum iudicium mitto.

Apud Vincen. Lib. c. 67. h. c. 7. lib. 2. *Ante omnes Liber sacerdotalis (ita vocat S. Ambrosius litterarum Sacrarum volumina) diligentissime, non dico legendus modò, sed ediscendus erit Theologia studio. Memoria traditum (auctore Panormitano) Gloriatum assiduè Alfonso regem Aragonum, quòd Biblia quater & decies*

Liber Sacerdotalis, sacra Biblia semper legenda, imò ediscenda.

cum Glossis & Commentariis perlegisset. Proinde illa ita memoriae etiam inculpit, ut non tantum res, sed longum etiam verborum ordinem absque libro, audientibus recitare potuerit. *Si ille Rex inter negotia regni & auocamenta plurima hoc potuit: quanto magis sepositus in studia hic liber versandus? Illius usus organum est scientie diuinae: ac velut instrumenta, quibus tibi aliisq; salutem pares.* Fabri (inquit D. Chrysostomus) ^{Hom. 3. de Lat. ro.} quamcunque exercent artem, ante omnia, habent integra & parata sua instrumenta. Neque etiam si fames & inopia premat, eorum facile quicquam vendiderint: illis enim diuenditis, ^{Organum diuinae scientie.} ars vniuersa ipsis inutilis est. Quemadmodum illis, artis instrumenta sunt, malleus, incus, forceps: sic & nobis artis instrumenta sunt Apostolorum ac Prophetarum libri, omnifq; Scriptura diuinitus inspirata. Et quemadmodum illi per illa instrumenta; quicquid faciendum susceperint, perficiunt: ita sane & nos, per hos fabricamur animam nostram, deprauatamq; corrigimus, & inueteratam renouamus. *Nec nostram tantummodo, verum etiam aliorum.* Attestatur ^{1. Tim. 4. 16.} Apostolus, Hoc enim facies, & te ipsum saluum facies, & eos qui te audiunt. *Magnus sacrae Scripturae lectionis assidue fructus & utilitas.* Nam ^{Chy. 1. fol. ho. mil. 11. n. 1. ad Timot.} qui doctrinae innutritur ministerio, prior sibi inde aliis emolumenta conquirat. Dum enim alios admonet, se ipsum quoque compungit. ^{Mat. 13. 52.} Ita profecto Timotheo dum loquitur, omnes salubriter admonet. Quod si ei qui mortuos excitabat, haec monita edidit: quid iam nos miseri dicturi sumus? Sed & Christus cum qui proferrer de thesauro suo & noua & vetera, homini patrifamilias simile dixit. Id quippe ipse ^{maxi-}

maximè omnium fecisseprehenditur, qui ad pedes Gamalielis paternâ instructus est lege: ac postmodum lectioni intentissimè operâ dedit. Nam prior ipse fecit quod alios monuit.

Alibi D. Chrysof. salubri exemplo ad S. Scripturæ lectionē exhortatur. Barbarus ille, reginæ Æthiopiū Eunuchus, qui in tantâ erat gloriâ, & curru vehebatur, illo tēpore lectionem non negligebat: sed Prophetam in manibus habens, magnum adhibebat studium, & nesciens quid in libris contineretur: sed afferebat quicquid in se erat, nempe studium, alacritatem, attentionem. Cogita enim obsecro, quantum erat, neque in itinere lectionē negligere, & præsertim sedentem in curru! *Quid? S. Athanasius etiam Virgini hâc legem præscribit, ita inquit,* Non abscedat ab ore tuo verbū Dei. Sit autem illud opus tuum omni tempore. Meditare in sacris Scripturis. Habe Psalteriū & Psalmos disce. Oriens sol videat librū in manib. tuis. *Similiter B. Hieron.* Nepotianum adhortatur: Diuinas Scripturas sapius lege: imò numquam de manibus tuis

sacra lectio deponatur. Disce quod doceas. obtine eum, qui secundum doctrinam est fidelem sermonem: ut possis exhortari in doctrinâ sanâ, & contradicentes reuincere. *Rursum ad Furriâ.* De Scripturis sanctis habeto fixū versuum numerum: istud pensum Domino tuo redde. Nec antè quieti membra concedas, quàm calathū pectoris tui hoc subtegmine impleueris.

Quâ autem attentione sacra Biblia nobis ver- *Attenti*
sanda sint, pulchrè docet B. Ephrem, Cum legis, *legendum.*
intentissimè lege, atque diligenter, cum multâ constantiâ, versum bis terque ponderans, & penetrans sensum. Neque studeas libri folia voluere:

uere:

uerè: verùm, vt dixi, bis terque, ac sæpiùs eundem repete versum, vt ipsius intelligentiã consequare. *Siquidem* ex diligentia lectionum, nascitur scientia Dei: ignorantia autem negligentia filia est. *Ioannes Damascenus*, Diligentia & labore, & indultoris Dei gratia, omnia diriguntur. Qui enim petit, accipit: & qui quærit, inuenit: & pulsanti aperietur. *Opus etiam fuerit diligenter lecta, attentã ruminatiõne recolere, ne neglecta fiant. Memoria firmanda est quotidiana rememoratione.* *D. Hieronymus*, Noctibus bis terque surgendum: reuoluenda quæ de Scripturis memoriter retinemus. *Item Sacrorum Antistes Augustinus scribit*, Solitum se amore inueniendi veri, primam aut vltimam dimidiam ferè notis partem, cogitare peruigilem: nec se patiebatur à seipso quocunque modo auocari. *hoc ipsum quoque precipiebat adolefcentibus, vt aliquid & præter codices secum agerent, & apud se habitare consuefacerent animum. Quod ipsum in ceteris studiis proficere volenti obseruandum erit. Sic oportet* lectione assiduã, & meditatione diurnã pectus nostrũ bibliothecã Christi facere.

*Lectio
sit assidua
meditatio
no figenda.*

Post Scripturas sanctas (*D. Hieronymus, ita præcipit*) doctorum hominũ tractatus lege, eorum dumtaxat quorum fides nota est. non necesse habes aurũ in luto quærere. *Theologi tibi legendi, veteres, noni: sed præmittendi Neoterici, qui aui mores, scilicet as dissectas edoceant. vt Hosius, Alfonso Castrensis, & alij, quorum princeps Bellarminus in Controuersis. Apud istos sparsa, hic in unũ conduxit. instar omnium est. Deinceps Scholastici, qui variam doctrinã supellectilem, magnamq; copiam subministrant: hi inuentis nouam quandam addidere lucem, ordinem, dispositionem, perspicuitatem.*

*Auctores
boni etiã
legendi.*

*Neoterici
prælegendi.*

Hier. ep. 3. ad Heliod. Ep. 10. ad Fulgentiam.

*Opus im
per. h. o.
m. 42.
in Mat.*

*Ep. 11.
ad Eustoch.*

*Lib. 1.
de Ord.
cap. 1.
10. 1.*

**In c.
4. 8.
In c.
Luc.*

zatem. obscuriora Patrum illustrant, singula pressè
 & articulatè docentes. Viroque legendo, absolutus
 Theologus efficietur. Nam ex illis quasi materiam;
 Tit. 1.9. ex his tamquam formam mutuatus, Potens erit
 exhortari in doctrinâ sanâ: & eos qui contra-
 dicunt arguere. quod est Christiani doctoris pra-
 cipuum institutum. Scholastici diligenter praelegen-
 di. Pejorè consulunt inuentuti, qui abstinent &
 deterrent. Et tibi malè consultū, senties tuo malo, si
 negligis. Ex imperitiâ, Scholasticorū contemptus,
 aut scabie ab heresi affrictâ. Prorsus schola Theo-
 logiæ inuisa hereticis: sed hoc magis existimo ad re-
 fellendas haereses efficaciorē. Quid de sermone
 caullaris? Dicitur eâ de re satis: modo S. Ambro-
 sij auream addo, accomodamq; ad tales respōsionem.
 Si Orator, illorum qui phaleras sermonum se-
 quuntur, negat in hoc fortunas positas esse Græ-
 ciae, hoc an illo verbo vsus sit, sed rem spectan-
 dam putat; Si ipsi Philosophi eorum qui totos
 dies in disputationibus consumūt, minus Lati-
 nis, eo receptis vsi sermonibus sunt, vt propriis
 vterentur: quāto magis nos negligere verba de-
 bemus, spectare mysteria, quibus vincit sermo-
 nis vietas? Nec de his plura: quae tamen si velis, ad
 librum octauum Locorum Theologicorū Melchioris
 Cani te mitto. adi: non leges sine fructu.

Et Scho-
lastica.Licit illi
sermo in-
cultior.

Magnum Scholasticorum vides exercitum? ego
 etiam dico turbam: sed cum delectu probatos legen-
 dos praescripsi. En tibi B. Thomam ab Aquino, om-
 niq; calculis absolutissimum Theologum: cuius
 scripta multitudine, varietate & facilitate expli-
 candi adeo excellunt, vt ob eam causam nomen Do-
 ctoris Angelici iure sit adeptus. Si autem subtilioris
 Theologiae cupido tibi subeat, Ioannem Scotum fre-
 quenta: quem multi praedicant arcanum Theologiae
 Thesau-

Sed cum
delectu.

*Theſaurum. Sed de S. Bonaventurâ quid cenſeam
rogas? Non ago cenſorem ſine ſuffragio: ſed quod
ſummus Theologus, Ioannes Garzon olim cenſue-
rit, recenſeo. Si quæratuſ à me (inquit) quis inter
ceteros doctores plûs videatur idoneus; reſpõ-
deo ſine præiudicio, quòd Dominus Bonauen-
tura: quoniam in docendo ſolidus eſt & ſecu-
rus, pius, iuſtus, & deuotus. Prætereà recedit à
curioſitate quantû poteſt, non immiſcens pro-
poſitiones extraneas, vel doctrinas ſæculares,
Dialecticas aut Philoſophicas, terminis ſcho-
laſticiſ obumbratas, more multorum, ſed dum
ſtudet illuminationi intellectus, totum refert
ad pietatem & religioſitatem affectus. Vnde fa-
ctum eſt, quòd ab indeuotis Scholaſticiſ (quo-
rum prohdolor maior eſt numerus) ipſe minùs
exiſtiterit frequentatus. cùm tamen nulla ſubli-
mior, nulla diuiniõr, nulla ſalubrior ac ſuauiõr
pro Theologiſ ſit doctrina. *Quæ alio loco ſcribitur,
velut conſuſionem adſcribo, Nec admirari ſuffi-
cicio, qualiter patres & fratres Minores dimiſſo
tanto doctore, (qualem neſcio ſi vñquam ſtu-
dium Pariſienſe habuerit) conuerterunt ſe ad
neſcio quos nouelloſ, &c. Et hi principes in hoc
exercitu. aliquem tibi delige cui inhereas & im-
moreſis: vt feliciter iactis fundamentis, ſublimem
Præſcorum Theologiã ſuperſtruas & cõſumes.
Solis immorari Scholaſticiſ, ieiunium eſt; & ſte-
rile ſtudium, ignarum plerumq; paterñarum Tra-
ditionum, quæ Theologo ſummã curã ſunt animad-
uertenda. Nec aliunde cognoſces niſi ex Patribuſ.
Hæc duo ita ſunt connexa atque coniuncta, vt
diuelli ac diffociari non poſſint, Doctrina ſan-
ctorum Patrum, & Eccleſiæ Traditio. Aduerſa-
rij Dei verbum purum, purum, inelamant; homi-
num**

*Lam. 5.
Bonauen.*

*Arboribus
ſerio ver-
ſantibus
illo.*

*Patribuſ
poſt illoſ
inueni-
tioneſ.*

*De era-
minat.
doctõ-
nat.*

*Lea. r.
quæ ſunt
p. Pr-
nitem.
pa. 4.*

*Melch.
Can. 7.
loc. The-
o. 0. g. c. 7.*

Admon.
Camp.
Kat. 2.Vincen.
Eir. cōt.
hzie. 9.illi iudi-
ces incor-
rupti.

num commentarios auersantur. quid igitur? (Eleganter docet fortissimus ille martyr.) Audiatur antiquitas: & quod nos alteris alteri suspecti non possumus, illud, omnium sæculorum veneranda canities, Christo propior, ab hac lite remotior, decidat arbitrio. Non potest facere cum hæreticis, qui Patres euoluit. nec facile hæreticus admiserit inconcussam Patrum auctoritatem, sed explodit: quia stantibus illis, hic concidit. Inspice sacra Concilia contra errores & hæreses celebrata, & Sanctorum lucubrationes: videbis hac viâ ingressos, novas doctrinas refutasse. Intelligebant enim viri Sancti atque prudentes, nihil aliud rationem pietatis admittere, nisi ut omnia, quâ fide à Patribus suscepta forent, eâdem filiis cõsignarentur. nosque religionem non quâ vellemus ducere: sed potiùs quâ illa duceret sequi oportere. idque esse proprium Christianæ modestiæ ac gravitatis, nõ sua posteris tradere, sed à maioribus accepta seruare. Ducatum quippe præbet nobis religio, non nos religioni. Nec maiorum sensa quâ volumus trahimus: sed potiùs quâ illa trahunt retrahuntque, sequemur. Ad patres igitur eum accedis, facile prælium hæreticorum conficies. Antiquitate reventâ, nouitas explodetur. Vi prorsus necessaria sit Theologo, accurata & diligens veterum lectio Theologorum.

De ordine in enolendis patrum monumentis ser-
uando, sententiæ variant: ego distinctè respondeo. Viri præ-
legendi,
veteriore
an nouio-
res.
Rudiores à D. Bernardo velim incipere, & deinceps ad veteriores procedere: sed doctioribus, qui inspicunt ac penetrant, quæ alii illi viri paucis verbis transmittunt, censeo, antiquissimos primæ ætatis Scriptores ante omnes perlegendos. Vi propius accesseris egnem, hoc calesces magis: sic illi se doctiores

rent

rem sanctioremq. facient, si familiares tibi effeceris, in quibus adhuc recens Christi sanguis serbuit calidius. Illi Apostolicorum dogmatum certiores: ab illis velut per manus accepit, quod semper tenebit beata Apostolorum successio. Ex illis fontibus aqua Doctrina Christiana purius hauriuntur. Itaque me iudice, ante omnes leges beatum Ignatium, qui (teste D. Hieronymo) Christum vidit, & (Baron. suffragante) scripsit ante Areopagitam. certissimus testis Christiana & Apostolica doctrina. In illius epistolis, eius temporis Orientalis Ecclesiae factes propemodum viua representatur: adeo ut non tantum res tunc gesta, sed & Ecclesiastica disciplina, & mores, & Apostolica Traditiones Apostolicarum Ecclesiarum, velut in tabula quadam penicillo manus erudita habeantur expressae. Quae Petrus & Paulus Antiochenos docuerant; quae uidem cum B. Ioanne Asiae Ecclesiis tradiderant; quae eadem Ecclesia susceperant atque seruauerant, eadem haec S. Ignatius suis epistolis inculcans, illis asseruanda praescribit. & (quod Eusebius commemorat) primum ut haereses, quae iam tum primo nasci & emergere coeperunt, maxime praecauerent, admonuit: deinde hortatus est, ut Apostolorum Traditioni mordicus adhererent. quam quidem asseueranter testificatus, quod tutius posteritati reseruaretur, necessario scriptis mandandum existimauit. In quibus manifeste uidebis in Ecclesia Christi Ordinem Hierarchicum, Ministrorum diuersorum Ecclesiae officia distincta, publicos conuentus, Sacratissime Eucharistiae administrationem, Sacrificij nostri ritus, diei Dominici obseruationem, aliarum etiam festiuitatum celebrationem. Quadragesimae ieiunium; uidiuarum coenarum; Deo sacratarum Virginum collegium; uirginitatem

Prima
aetate re
conferuntur
patres,
quorum
primus
S. Ignatius.

De scri-
ptor. Eccl.
Annal.
Eccl. 106
2.

1. Eccl.
hist. c. 30

trinitatem suam Deo consecrantium. & id genus multa, quæ à Catholicis constantissimè seruantur. Ad illum talem iudicem audacter prouocamus omnes nouatores: cuius vel vno dumtaxat aspectu facile intelligunt, quàm dissimilis Ecclesia facies, ab idolo portetiosissimo, quod in dies eundè, recidunt. Post hunc adi magnum illum Sacrorum Antistitem, ac verè Mythen S. Dionysium Areopagitam, ^{S. Dionysii Areopagita.} Diui Pauli discipulum, Apostolicorum discipulorum ^{S. Pauli discipulum.} Symmysten: quem propter sublimem Theologiam, iure Cæli volucrem cum beato Chrysostomo appellaueris. Post sacrorum voluminam Canonem, nihil diuinius accepisse videtur Ecclesia monumentis illius, & ad stabilien-dos ritus diuinorum Sacramentorum nihil efficacius. Sancti Martialis & ^{S. Martialis.} Polycarpi epistolas non prateribis: facile etiam in ^{S. Polycarpi.} paruis floribus mella inueniet diligens apis, quibus fauos suos expleat. Iustitius Philosophus verus, ^{S. Iustitii Philo-sophus.} & Martyr, inter alia docebit, nõ hesternum ritum Sacrificij Christiani: & usum fuisse & morè iam inde ab initio nascentis Ecclesie, adorandi ad orientem, quò Ecclesia & oratoria nostra respiciunt; consignandi quoque dextrâ signum viuifica crucis fidelium frontes. Varias quæstiones eius si diligenter inspexeris, videbis Scholasticos nostros ad eius imitationem Theologiam per quæstiones digessisse. Irenæus S. Polycarpi discipulus omnium doctrinam ^{S. Irenæus.} curiosissimus explorator, ostèdet Simonem Magum omnium hereticorum esse patrem, & mali illius corui, mala ista oua. Studiosissimè tibi obseruandi illi præsci, qui ex professo contra hæreses scribunt: sic facile cognosces, cunctas hæreses nostri temporis, non nouas, sed veterum hereticorum damnatas hæreses & sepultas, ab istis esse refoffas. Post S. Irenæum in hoc genere excelluit Epiphanius, post quem

An. sta.
Biblio-
thecar.
ep. ad Ca-
rolum
Cal. Im-
perat.

S. Mar-
tialis. &
S. Poly-
carpi.

S. Iustitii
Philos-
ophus
Martyr.

S. Irenæus

quem B. Augustinus. Diligenter animaduertit. Nam vera est illa, magno Doctore beato Hieronymo dignissima sententia, Hæreticorum perfidiam ^{Epist. 54} exposuisse, superasse est: Clemens Alexandrinus non zizania profert & feces: sed cum aliis salutaribus documentis præcepta tradit ad vitã Christianam benè beateq; instituendam. Cuius discipulus Origenes plurima scripsit; bona & mala. Fuge ^{Origenes} venena, mella collecturus. Tertullianum scio hominem Ecclesia non esse: tamen præclara reliquit, quibus religionem, veteres mores, ac ritus Ecclesiasticos validissimè vindices & stabilias. Premittit aduersarium & ligat fortissimis argumentis. Et quis tandem Nouatorum audebit libellum illum de Prescriptionibus aduersus hæreses cõfutare, quem pro Romanis & Catholicis conscripsit? Sternit autem nostri cunctos hæreticos. Tu quisquis es antiquitatis amator auidè lege. Quid dicatur aestima, non à quo: sciens quæ optima sunt, communia esse. ^{Sen. ep. 11.}

^{D. Cyprianus} Cyprianus Africa decus & delicta, illum velut magistrũ auidissimè legere solebat; magnus ille Episcopus & gloriosissimus martyr non penitentia deprauator sed Pandora illius (specialem hæreticorum fidem sic appello) quam nouus Dii illi, suis donis mirum in modum ornant, acerrimus profligator. qui quod de hæreticis rebaptizandis purgandum habuit; gloriosa martyrij falce purgatum est. S. Hippolytus Episcopus Portuensis; tempora nostra prænunciat viam sternentia Antichristo. An non videmus mysterium iam operari iniquitatis? Facti ^{Aug. ep. 211.} habere characterem in dextrã manu, ne pretiosam crucem in fronte & membris pingant: cunctaque ^{2. Thass. Apoc. 19. 16.} negent; qua ab Apostolis accepta hæcenus retinuit Apostolorum beata progenies. Ecclesiarum sacra ades in star iugurq;, ubi pretiosum Christi corpus

Corpus & sanguis non exstat. Liturgiæ extinctio, silentium Psalmorum, significant Antichristum in foribus esse. hæc ille prænuñciauit, tu in præcordia dimitte. Athanasius, Hilarius, Optatus, Hæreticorum furorem & tyrannidem exponunt; illi Arrianorum, Optatus Donatistarum: quos si diligenter versaueris, videri tibi poterit spiritus ille duplex, sed pessimus Arrianorum & Donatistarum, super aui nostri hæreticos, qui uenisse dicam? imò quæta mouisse, totum orbem conturbasse.

Ad mediæ ætatis Scriptores uentò, primùm eloquentissimos Græcos patres, Basilium Magnum, Gregorium Nazianzenum, nobile illud par amicorum; Gregorium Nyssenum Basilij fratrem, Ioannem Chrysostomum, Cyrillum uirumque Ierosolymitanum & Alexandrinum, Theodoretum, totamq; Orientalis Ecclesiæ scholam, concionatoribus assidue frequentandam. Basilii instar purissimi fontis, dulcis incedit & placidus: totus in exercitatione virtutum, & formandis moribus monasticis. Gregorius Nazianzenus, cothurnatus sublimiori genere utitur dicendi. Mouet vehemèter, & lacrymas excutit. Vt uita laude nemò illi præstat, sic orationis grauitate facile superat omnes. Ioannes Chrysostomus uerè os aureum & eloquẽtiæ stumen, omnibus concionatoribus perpetuo legendus. & (D. Augustinus sic scribit) Si acutum & feruens adsit ingenium, facilius adhæret eloquentia legentibus; & audientibus eloquẽtes, quàm eloquentiæ præcepta sectantibus. Post Græcorum patrum scholam Ioannes Damascenus clarè tibi aperiet plusquam barbaricum Iconoclastarum furorem, comprimetq;.

Latini quatuor Ecclesiæ Doctores etiam aduenientes illi fluuij paradysum Ecclesiæ salubriter

X 2

irri-

irrigantes: in quibus non solum immorandum, verum etiam immoriendum, a qui iudices existimant. Quicquid lubet, ex his fontibus plenis manibus hauries. Si vis legere Latine, quod vetustiores Graeci scripsere Graece: habes S. Ambrosium, diuinam eloquentiam clarissimum virum. Sacra Scriptura reconditos sensus & difficiles interpretationes facile exponit D. Hieronymus, oraculum quondam orbis terrarum: cuius doctrinam in nomine & adiutorio Domini, tantum in lingua Latina Ecclesiasticae litterae adiutae sunt, quantum vniquam antea potuerunt. Sanctum Augustinum, lumen illud, quis pro dignitate predicare poterit? illud Os, fistulam aquae viuae, & venam fontis aeterni? Tot tantaeque opera posteritati reliquit, & quidem in omni genere doctrinarum, ut quidam dicere solitus sit, Mentitur qui te totum legisse fatetur. Gregorius magnus Romanus Antistes, plenus salubrium documentorum, Christianae pietatis non verba tractat, sed opera. Ut in arbore non folia quaris, sed fructus: sic in illius scriptis non verborum pompam, sed puram morum sanctimoniam. Habes & Leones Magnos, Paulinum, Prosperum, Vincentium, Fulgentium, Venerabilem Bedam, cum sua Doctorum Schola: qui Theologicam disciplinam via & ratione tradentes, quatuor illos Ecclesiae Latinos Doctores, maxime vero diuum Augustinum secuti sunt.

Postrema aetate Lanfrancus, Guitmundus, Algerus, Petrus Cluniacensis, Sacramentarium nostrorum voluntariam insaniam reuincunt: & dum Berengarium ad palinodiam efficacissimis argumentis adigunt, Calvinistarum pertinaciam iure condemnant. Anselmus, Bernardus, Rupertus, Richardus a S. Victore, & plerique alij haec

S. Ambrosius.

S. Hieronymus.

S. Augustinus.

S. Gregorius Magnus.

Postrema aetate praecipui patres.

Aug. ep. 29.

Paulin. ep. 31. in rec. Aug.

Rupert. 7. de op. tib. spiritus sancti. c. 12.

sempestate inclaruerunt, quos paucis annis elapsis, secuti sunt Doctores Scholastici, illos Neoterici, à quibus S. Theologia studium exordiendum supra commonstrauimus. Maxime refert omnium ^{Omnium etati ali- quos legisse uias} etatum patres, si non omnes, saltem aliquot legisse: quo fiat manifestum, quam fuerit Ecclesia Catholica in moribus, in fidei doctrina sibi semper consentiens. A

Mat. 16. Petro cepit, super quem Christus Ecclesiam suam edificaturum promisit. Ab illo fonte hoc flumen, cuius impetus lætificat ciuitatem Dei. A fonte præcide riuum, præcisus atrescet. Petrus Apostolus cum ceteris docuit, quod accepit à Christo. Prima etatis patres eandem doctrinam tradidere suis filiis: quam posteri uelut acceptum Catholicae fidei ualentum in hunc usque diem sollicitè custodiunt & seruant. Illa perpetua unitas, idemq; sensus, certissimum est. Veræ disciplinæ & magisterij argumentum: ubi eadem confitentur, nec à se inuicem, nec à maioribus dissentiunt. Et quod apud multos unum inuenitur, non est erratum sed traditum. ^{Vi uideas unanimo consensum omnium.} Iam uerò omnium etatum, Orthodoxorum patrum omnium unanimum consensum peruicaciter contemnerè, quæ sit, rectè sentientium est? imò cum damnatis Donatistis dicentium, non quod est, sed quod uolumus sanctum est. Et ubinam illud Apostoli, Depositu custodi: Quid est depositum? Vincentius Lirinensis exponit; id est, quod tibi creditum, non quod à te inuentum. quod accepisti, non quod excogitasti. rem non ingenij, sed doctrinæ. non usurpationis priuatæ, sed publicæ traditionis. rem ad te perductam, non a te prolatam. in quâ non auctor esse debes, sed custos. non institutor, sed sectator. non ducens, sed sequens. Nihil ex nostro arbitrio inducere licet: (præclarè id Tertullianus) sed nec eli-

Athen. ep. de Dec. 66 cil. Niceni. Tertull. de præf. c. 28. Aug. cp. 48. 1. Tim. 6. Cont. hæret. 27. De præf. scrip. aduer. hæret. 6.

gere, quod aliquis de suo arbitrio induxerit. Apostolos Domini habemus auctores, qui nec ipsi quicquam ex suo arbitrio quod inducerent, elegerunt: sed acceptam à Christo disciplinam fideliter nationibus adsignauerunt. *Veritas ab initio est, antiqua est: nouitas nominis & res ipsa posterioriorem se arguit.* Posterior nostra res non est, immo omnibus prior est: hoc erit testimonium veritatis vbique occupantis principatum. Indid. 31

Argu-
mentum
veritatis,
quod anti-
quus.

Epistole
Decreta-
les Pon-
tificum.

Epistolæ decretales *Summorum Pontificum*, eorū præcipuè qui Apostolica tempora proximi in-clarauerunt, magnâ attentione legenda. et maxime *Traditiones Apostolicas tibi ingerent, quarum tanta fuit semper in Ecclesiâ auctoritas, ut quam soleat dici, Traditio est: nihil quæras amplius. In omni lectione hæ tibi studiosissimè obseruâde: quod maxime faciant ad hæreses reuincendas. Adhibebis quoque Concilia: quia (auctore Vincentio Lirinensi.)* Chryso-
hom. 4.
in 2.
Thessal.
Cont.
hæc. 27.

*hæreticorum nouitatibus excitata, Concilio-
rum suorū decretis Catholica perfecit Eccle-
sia, ut quod prius à maioribus solâ traditione
acceperat, hoc deinde posteris etiam per Scri-
pturæ chirographum consignaret. Ex his intel-
liges Ecclesiasticos Canones, quorum cognitio ne-
cessaria, qui ad excipiendas confessiones se applicât.
Cum autem illi Canones, tum ex Decretalibus epi-
stolis, tum variis Conciliis, necnon patrum docu-
mentis, voluminibus Iuris Canonici comprehensi
sint: prorsus operæ pretium mihi facere videntur,
qui libris illis non admodum magnis serio incum-
bunt. Confessiones audire, pœnitentias iniungere,
sine iuris peritiâ, vix quisquam potest. Vt possis, ad-
de qui de Casibus conscientie accuratissimè scripse-
runt: & hi mali, sed præstare ceteris Doctores
Nauarrum, sententia est Doctarum.*

Concilia.

Ius Cano-
nicum.

Libet

Liber Viuentium *reſtat, quem tibi valde com-
mendo, Historiam dico: ſic vocat nobilis historicus
Nicetas Choniates.* Actæ vitæ ratio, ſiue ſancta &
iuſta, ſiue nefaria & iniuria, obituſque ſiue fe-
lix, ſiue calamitoſus, clarâ hiftoriæ voce prædi-
catur. Quamobrem haud ab re Liber Viuentium
appellabitur hiftoria; reruſque geſtarum
deſcriptio tubæ clangor, quo iam olim mortui,
velut è ſepulchris excitati, in medium produ-
cuntur. *Theologo hiftoriarum cognitio utilis eſt,
imò neceſſaria. Audi magnum Theologum Alanum*

Liber Vi-
uentium
Hiftoria.

Igitur
Hiftor.

Præfat.
ad lecto-
rem in
Dialog.

Theologe
neceſſaria

a. de
Orac.

Copum; A rebus ſacris & Theologiâ, diuelli hi-
ſtoria nõ poteſt, ſine quâ infans eſt planè Theo-
logus: vt & hîc dici poſſit, quod olim de nauï
reſpõdit Iureconſultus, Si diuidas perdes. Qua-
re nos multo rectius Theologo, quàm eâ olim
ſuo Oratori Cicero, attribuemus. Et, ſi verum
dicere velimus, quid aliud ferè tota Scriptura
eſt, quàm perpetua quædam hiftoria? vt pru-
denter quidem noſtri fecerint, qui ad contro-
uerſorum hodie dogmatum explicationem,
hîſtorias quoque adhibuerint. Quod cum Eu-
angelici viderent, & illud præterea, huiuſmodi
exempla ad perſuaſionem, excitandoſque inge-
nuorum hominum animos magnam vim ha-
bere, quaſi viuam quandam Scripturæ inter-
pretationem: ad huiuſmodi ſe hiftorias, quæ
Catholicam veritatem valde illuſtrant, peruel-
lendas, atque ſiniſtrâ & malignâ quadâ depræ-
uatione contaminandas, magno ſtudio contu-
lerunt. *Quid hîc faciet Theologus, cognitione hi-
ſtoriarum deſtitutus? Ad ſummam, omnes viri
docti conſentiunt rudes omnino Theologos il-
los eſſe, in quorum lucubrationibus hiftoria
muta eſt. De quâ re cum præclare ſcripſerit Mel-
chior*

Melch.
Can. li.
11. de
loc. The
pl. 1.

chior Canus, de locis Theologicis librum undecimum; & nuper vir eruditus Ioannes Bernartius, (quocum mihi magnus, propter spectatam modestiam, & raram eruditionem, vsus & amicitia.) duos libros De utilitate legendæ historię, doctè in primis & eleganter: nihil est necesse quicquam de his amplius, ex nostrâ moneri à proferre. Adita illos fontes, & si qua te sitis tenet huius rei, facile explebitur.

Historici
præcipui
enume-
rantur.
Chronicon
Eusebii
Cæsariensis.

Ante omnes arbitror præmittendum Eusebii Cæsariensis Chronicon, (quod utinã correctum haberemus) à B. Hieronymo Latinitate donatum: cui ipse multa immiscuit; & ad sua tempora perduxit. eius filium Prosper excepit, sicut Prosperi, sequentes Palmerij. Ante omnia velim te summam degustare totius orbis historiam: hoc ex illo Chronico assequeris, simul etiã ut memoriã omnia teneas.

Facilius enim singula insidunt circumscripta. his facillimè quoque notitia latior inducitur. Deinde

Iosephus
Iudæus.

Iosephus Iudæus diligenter legatur, Grauis auctor S. Basilio; Græcus Liuius B. Hieronymo. Iosephi magna semper auctoritas fuit, etsi habeat nonnullos errores. Postea tibi ad eundem Ecclesiasticæ historię scriptores, Eusebius Cæsariensis, Socrates, Theodoretus, Sozomenus, Euagrius: sed

Historie
Ecclesiæ
sunt.

Ioanne Christophorsona interprete. qui alias aliorum interpretum editiones suspectas esse docebit, imò deprauatas. Subiungendus Nicephorus Callixtus, & qui Corpus vniuersæ historię cõscripserunt, præsertim Bizantinae, Ioannes Zonaras, Nicetas Choniates, Nicephorus Gregoras. Nicetas parum adhuc vulgò notus (scribit Iustus Lipsius) sed dignissimus notitiã. Nicephorus Gregoras historiam & filii narrationis eius excepit, vel hoc nomine legendus quòd pleraque

Es Bizan-
tim.

ius in notis ad exp. 9 lib. 1. Po-
licor.

eius

Epist.
to. 2.
1 T. c.
21.

Lib. 1.
de vr.
leg. h.

Sen. ep.
31.

Hom. 8.
in fame
& sicci.
Epist. 27
15.

In to-
Anna
Eccle-
Baron

Lib. 1.
loc. T.
olog.

eius historia ab ævo nostro non diffidet: imò li-
tes dissensusq; in Sacris reperies, haud diffimi-
les hodiernis. *Probi hi: qualem etiam vellem Lao-
nicum Chalcacondylam de rebus Turcicis: sed
eius lectione tibi interdixit Appendix ad Catalo-
gum librorum prohibitorum.*

Latini historici qui exstant pauci & breues: ut Historici
Latini
pauci.
Seuerus Sulpitius, Paullus Orosius, Cassiodo-
rus, Beda, & plerique posteriores. *Non est meum
de illis ferre sententiã: cum sciam D. Hieronymum
scribere, legendos etiam malos, vt bona eorum
eligamus, vite musq; cõtraria, iuxta Apostolum
dicentem, Omnia probate, quod bonum est te-
nete. Noui plerosque grauiter errasse: tamen de
omnibus pronuntiaudum existimo, quod Bernar-
tius meus de solo Tacito, Vt vinum, vinum nõ esse
desinit, si guttulæ in eo aquæ: sic nec istorum
historiæ probæ, si eis nonnullæ maculæ. Qui
sint probatæ fidei auctores multis docet Melchior
Canus lib. 11. de Locis Theolog. c. 6. quò te mitto.*

*Sed inoffenso pede, vt historiarum campum per-
curras, necesse est Cæsarem Baronium legere di-
ligenter: omnibus palmam eripit, quotquot hæc
nus in Ecclesiasticâ historiâ quidquam tentarunt.* Cæsar Ba-
ronius in
ni laudq;
maior.

*Sequere illius arbitrium, & in illius sententiam pe-
dibus & manibus discede. Nam præterquam quòd
Ecclesiæ perduelles validissimè proster nit, dubiis
etiam & controuersis certitudinem adfert, tenebris
lucem. Meritò de illo canit vir doctus Ioannes Bo-
chius vrbi Antuerpiensi à Secretis;*

Omnia Cæsareo cadunt inuenta labori,
Veris falsa, sacris vana, vetusta nouis.

Nec historiam solùm Ecclesiasticam, sed eam Et Histo-
ria præfa-
na Theolo-
go utilis.
*etiam quæ ab Ethnicis auctoribus est scripta,
Theologo contra aduersarios fidei utilissimam*

X s esse,

Epist. 76
to. 2.
1 T. ff.
21.

Lib. 1.
de vi.
leg. hist.

In to. 1.
Annal.
Ecc. C.
Baron.

Lib. 11.
loc. The-
olog. 2.

esse, testatim reliquit Melchior Canus, ipse Theologus summus: & rudem esse omnino in historiis gentilium, aut inertissimæ segnitæ est, aut fastidij delicatissimi. *Probus miles latè omnia explorat: & transit in aliena castra, non tanquam transfuga, sed tanquam explorator. Quid tibi cum alieno, inquis? audi, Quod verum est, meum est.* Sen. q. 21.
Multa in illis profanis vera, pulchra, erudita, quæ res Christianas rurum in modum amplificanti & exornant. Veluti plantis, quibus propria virtus est, fructu pulcherrimo scaterere, folia nihilominus ramis coniuncta quædam ferunt ornatum: sic & anima, cui præcellens quidem veritas fructus est, nõ ab re tamen exteriori sapientiã circumdatur, sicut foliis quibusdam vmbra fructui, ac aspectum non intempestiuum præbentibus. *hac ratione docet S. Basilus, Poëcis & Oratoribus, & omnibus hominibus vtendum, vnde futura sit aliqua ytilitas, quæ ad animæ faciat ædificationem. Qui iudicio præditi sunt, & facultate discernendi, multa bona colligent, ex illis nõ bonis. Adpositè ad hanc rē S. Theodoretus: Ipsis apibus hanc natura legem instituit, vt non solum floribus qui sunt dulces insidant, sed qui etiam amarulenti: cum tamen solam dulcedinem hauriant, amaritiam autem auersentur, ac ex diuersis qualitatibus, amaris videlicet, acerbis, austeris, acutisque, mel quod hominibus dulcissimum est, conficiant. Harum itaque & nos exempla sectati, ex illis amarulentis pratis, dulce nobis ac perquã vtile mel componimus. Ac veluti corporum curatores è venenatis feris atque serpentibus, salutare medicinas conficiunt, deq; ipsis viperis, alia quidem reiicientes, alia verò elixantes, multos harum rerum præsidio*

*Sicut lectio
 Orationum &
 Poëtarum
 Ethnicorum.*

*S. Basil.
 hom. 14
 Quomo
 do ex
 Gentil.
 Lect.
 profus.*

*Lib. 1.
 de cur.
 Grec.
 effec. in
 fiat.*

diò morbos propellunt: ita & nos Poëtarum, Historicorum, Philosophorumq; monumenta versantes, alia ex iis vt noxia & pestifera declinamus, alia verò sparsim nostræ inferentes doctrinæ, auxiliarem nobis ac salubrem curationem adferimus. *Probatissimos historicos recenset Iustus Lipsius in Notis ad caput nonum libri primi Politicorum: fusius differendo proponit Ioannes Bernartius, libro primo de utilitate legenda historie. Ad lamina ista: satis superq; te instituent non solum, verum etiam ad fructum, nempe Prudentiam & Virtutem ex Ethnicorum scriptis acquirendam, animum vehementer accendent. Plutarchus valde ab illis probatus præconia nostro non eget, sed iudicio: dignus si quis alius concionatore scriptor. Veteriores Græci Patres multa ex illo usurpant. Nam, (vt Lipsius scribit) iudicium mirificè format, & diffusâ ac planâ quadâ scribendi viâ ad virtutem vbique & prudentiâ ducit, sed ad illam magis,*

Quoniam verò de profanis iam agimus, oportune hic Annæum Senecam pietatis studioso commendabo, quem res ipsa comendat, & virtus, velut Romane sapientia parentem. Quod ipse de philosophiâ dicit, facit: Animum format & fabricat,

vitam disponit, actiones regit, agenda & omit- tendenda demonstrat. sed & ad gubernaculum, & per ancipitia fluctuantium dirigit cursum. Lege & relege, opera non pœnitebit. Sanctus Bonaventura legit, & ex illa multa suis libris inseruit.

Quinetiam Concilium Furonense secundum, sententiam eius honorificè citat. Vtilissimam illius lectionem testatum facit Iustus Lipsius, his verbis:

Annæus Seneca frequenter mihi in manibus est: vt ego sentio, non sine fructu. Siue enim doctrinâ quero, multa inuenio in ritibus priscis

secon.

Not. in
c. 9. 1. Po
lic

Epist. 16

Sap. 15.

Elec.
cap. 26.

Plutar-
chus. 079.
commendatus

Annæus
Seneca
pietatis
studioso
legendus.

recondita: siue sapientiam, Deus bone, quid ad mores, & ad vitam scriptum unquam præclarior? Qualis ille, & quam Romanus ubique animus? quæ tela aduersum casus subministrat, & ipsam mortem? quomodo vitia eripit, inserit virtutes? Fatendum est. in cacumine Olympi montis constitutus mihi videor cum illum lego: supra ventos & procellas, supra omnes res humanas. *Quotquot estis veri virtutis amatores, nec tam boni videri vultis, quam esse, Romani Philosophi scholam frequentate.* Qui in Solem venit, licet non in hoc venerit, colorabitur. Qui in vnguentariâ tabernâ residerunt, & paulo diutius commorati sunt, odorem secum loci ferunt. Et qui apud hunc Philosophum assidui sunt, trahunt aliquid ad minuenda vitia, virtutes augendas. Illud etiam accedet, acriores reddentur stimuli ad rectè viuendum, ex Ethnicorum scriptis, quam nostratium. Et prorsus erubescendum, cum subit animo, non ea perspicere, siue etiam non perficere peccata Evangelicâ luce illustratâ, quæ perspecta sunt iis, imò & perfecta, quibus sola natura scintilla præluxit.

*Vitia mi-
nus, au-
gat vir-
tutes.*

*Stulta le-
get qui ha-
bit ratio-
nem tem-
poris.*

At enim omnes istos, inquis, quis poterit euoluere? qui habeat rationem temporis, nec bonum otium conterat socordiâ & desidiâ. Scio præscripsisse me, discendi cupiditatem dirigendam esse, ne se ipsa impediât: sed induxi te in magnum istum Senatum litteratorum. Difficile est omnes amicos habere, principes ac præcipuos tibi concilia, & familiari amicitia consunge. Velut apes non omnibus floribus similiter insidunt, neque ex eis ad quos accedunt omnia auferre conantur, sed quantum ipsis ad opus necessarium fuerit comprehendentes, reliquum dimittunt: sic tu potissimos eliges. Ingenium tuum tecum ipse metire, & humeros tuos libra: cognosce quid ferre

^{13. ep. 109.} *ferre valeant, quidve reculent.* Non quantum vis, sed quantum capis hauriendum est. *Illud in peccatus tuum dimitte,* plus prodesse, si pauca praecepta sapientiae teneas, sed illa in promptu tibi & in usu sint; quam si multa quidem didiceris, sed illa non habeas ad manum. *Incipe modo & perge. Nihil feracius ingenio humano, si rectè colatur.* Bonum tantum habe animum, capies quantum voles. Quo plus recipit animus, hoc te magis laxat.

^{Id. de brev. vit. cap. 1.} *Quod vite breuitatem, & angustiam temporis excuses, nihil est.* Sicut amplae & regiae opes ubi ad malum dominum peruenerunt, momento dissipantur; at quamuis modica si bono custodi tradita sint, usu crescunt: ita aetas nostra bene disponenti multum patet. *An etiam obtusum ingenium nobis obrundes? Acuetur, si Hebraeum audis sapientem.* Si retusum fuerit ferrum, & hoc non ut prius, sed hebetatum fuerit, multo labore exacuetur: & post industriam sequetur sapientia. *In qua verba pulcherrimè scribit D. Hieronymus:* Si se, inquit, aliquis viderit per negligentiam amisisse scientiam Scripturarum, & acumen ingenij eius fuerit obtusum, & cõurbatus nequaquam maserit, qualis esse iam cooperat. euenit quippe interdum, ut cum modicum scientiae quis habuerit, elatus in superbia, discere desistat & legere; & paulatim ex eo quod nihil ei additur, subtrahatur, & vacuum disciplinis pectus remaneat, ferrumque quod acutum fuerat, hebetetur, otium enim & desidia quasi quaedam rubigo sapientiae est. Si igitur quis hoc passus fuerit, non desperet remedium sanitatis, sed vadat ad magistrum, & rursum instruat ab eo: & post laborem, & industriam,

Nec vitā breuiem; breuiorem faciat.

Labor in probis omnia vincit.

striam, sudoremque nimium, valebit sapien-
tiam recipere. Labore, & sudore, & industriâ,
& quotidianâ lectione, sapientiam conseque-
tur. *Semen quod spargitur, quamuis exiguum sit,*
cùm occupauit idoneum locum, vires suas explicat,
& ex minimo in maximos actus diffunditur. Idem
facit labor & constantia: eruditio, in opere crescit.
At sicut artiũ in suo quoque genere, mater est
instãtia: ita nouerca eruditionis est negligẽtia.

Anacle.
ep. 1.In tẽpore
studendi.

Maacte animo, quãso te, in hoc iuuenili vere
fac sementem, quò aliquando immortalitatis
facias messem. Prudenter ille sapiens Romanus
monet, quod te animaduertere obseruatẽ velim;
Turpe & ridicula res est elementarius senex.
Iuueni parandũ, seni vtendum est; Vt apes colli-
gunt astate, quibus hyeme viuant: ita nobis in tem-
pore est habendaratio studiorum & temporis; quæ
percursa utilitatem, fructumq; tum nobis, tum aliis
adferant, & æternam salutem. Apum frequenter
memini in hoc de studiis tractatu: claudã quoque
ductã aptã similitudine ab apibus, & quidem ex Se-
necã, quem vt tibi valdẽ commendo, ita sapius in-

Io. Ber.
de vill.
leg. hist.S. n. ep.
16.Lectio &
seripem
discrimina

gero, & dilaudo. Nec scribere tantũ, nec tan-
tũ legere debemus. Altera res contristabit, &
vires exhauriet, de stilo dico: altera soluet ac
diluet. Inuicem hoc illo commutandum est, &
alterum altero temperandum: vt quicquid le-
ctione collectum est, stilius redigat in corpus.
Apes (vt aiunt) debemus imitari, quæ vagatur,
& flores ad mel faciendum idoneos carpunt.
deinde quicquid attulere, disponunt ac per fa-
uos digerunt: & (vt Virgilius noster ait)

Epist. 85.

liquentia mella

Stipant, & dulci distendunt nectare cellas.
Has debemus imitari. & quæcũque ex diuersã
lectio-

lectio-

lectione congeſſimus ſeparare : melius enim
 diſtincta ſeruantur. Deinde adhibita ingenij
 noſtri cura & facultate, in vnum ſaporem va-
 ria illa libamenta confundere: vt etiam ſi appa-
 fuerit vnde ſumptu ſit, aliud tamen eſſe, quam
 vnde ſumptum eſt, appareat. quod in corpore
 noſtro videmus ſine vlla opera noſtra facere
 naturam. Alimenta quæ accepimus, quam diu
 in ſua qualitate perdurant, & ſolida innatant
 ſtomacho, onera ſunt. At cum ex eo quod erat
 mutata ſunt, tunc demum in vires & in ſangu-
 nem tranſeunt. Idem in his, quibus aluntur in-
 genia, præſtemus : vt quæcūque hauſimus, non
 patiamur integra eſſe ; nec aliena ſint, ſed con-
 coquamus illa. alioquin in memotiam ibunt,
 non in ingenium. Aſſentiamur illis fideliter, &
 noſtra faciamus ; vt vnu quiddam fiat ex mul-
 tis, ſicut vnus numerus ſit ex ſingulis, cum mi-
 nores ſummas & diſſidentes computatio vna
 comprehendit. Non vides quam multorum vo-
 cibus chorus conſtet? vnus tamen ex omnibus
 ſonus redditur. Aliqua illic acuta eſt, aliqua
 grauis, aliqua media. Accedunt viris feminae,
 interponuntur tibiæ : ſingulorum illic latent
 voces, omnium adparent. Fit concentus ex diſ-
 ſonis. Talem animum noſtrum eſſe volo, vt
 multæ in illo artes, multa præcepta ſint, multa-
 rum ætatum exempla, ſed in vnum conſpirata.
 Hoc ipſum de choro dico, quæ pietatis ſtudioſi, veri
 Philoſophi nouerunt, vbi pietatis & eruditionis ſua-
 tiſſimus concentus, ſcientiæ & virtutis : vt (quæ
 ſumma ſummarum) doctrina & opera, omnia fa-
 cta dictaque inter ſe congruant, ac respondeant
 ſibi, & vna forma percuffa ſint. Alioquin multo
 melius eſt e duobus imperfectis, rariſſimam
 ſancſtam

*Lectio
 locus com-
 munes di-
 gerenda,
 & ſepa-
 randa.*

Sen. ep.
 54.

Hier.
 ep. 2.

*Summa
 ſummarum
 de ratione
 ſtudij.*

sanctam habere quam eloquentiam peccatricem, scientiam vanam.

10. De verbis Domini aliquod scriptum manu ipsius.] *Id latius Barptolom. Pisan. ac fratrem Leonem scriptum hoc desiderasse scribit.* Scriptura hæc erat signo Thau signata; Benedicat tibi Dominus, & custodiat te. Ostendat Dominus faciem suam tibi, & misereatur tui. Conuertat Dominus vultum suum ad te, & det tibi pacem. Dominus benedicat fratrem Leonem. *Priora verba ex libro Numeri, quibus Deus præcedit Sacerdotes bene dicere filiis Israël: quod ipsum manus extensis faciebant. Aaron summus Sacerdos peracto sacrificio, quod in Leuitico scribitur, Extendens manum ad populum, benedixit ei. Nec dubium, imò certum, illis verbis, ex præcepto Domini, qui locutus ad Moysen, dixit: Loquere Aaron, & filiis eius, Sic benedicetis filiis Israël, & dicetis eis; Benedicat tibi Dominus, & custodiat te. Ostendat Dominus faciem suam tibi, & misereatur tui. Conuertat Dominus vultum suum ad te, & det tibi pacem. Inuocabuntque nomen meum super filios Israël, & ego benedicam eis. Nota, nota, vsum signi Crucis, cum inuocatione sanctissimæ Trinitatis, ad benedictionem dandam à Sacerdotibus, iam tunc adumbratum fuisse: quod clarius intelliges ex verbis Petri Galatini, quæ visum mihi adscribere. Cum summus Sacerdos populo benediceret ex Dei præcepto, ambas manus ante faciem suam protensas tenebat. Cum verò nomē Dei Tetragrammaton proferebat, tres mox vtriusque manus digitos, pollicem, indicem, & medium altius erigebat, reliquosque duos in palmam depresso habens: & sic nomine illo prolato, tres statim eiusdem digitos infimul*

*Benedictio
Sacerdotis
veteris
Testam.*

*Epist. ad
Io. Reu-
clin.*

mul vniebat, vt veteres Thalmudistæ tradiderunt. quod nullam aliã ob rem fieri institutum est, nisi vt diuinarum personarum Trinitatem, diuinæq; naturę vnitatem, per nomen illud designari, palàm ostenderetur. *Sed & Christus Dominus ascendens in celum*, eleuatis manibus suis benedixit discipulis. quomodo? Audi Ioannem Molanum, Aut ritu Aaronico, aut Christiano: posteriore modo benedixisse vero similis est. Ab illo tempore inoleuit vsus signi Crucis sub inuocatione Sanctissimæ Trinitatis. Nec Sacerdotes tantum hoc ritu benedicbant, verum etiam Christiani omnes, seipso, alios, tum omnia in vsu cottidiano. vnde & de S. Francisco, signi Crucis maximo cultore, scribitur paragraho sequenti,

13. Signo crucis facto, in Christi nomine benedixit.] *Nec hic solum: sapissimè talem benedictionem vsurpasse testatur totius vite historia. Benedictionem verò, boni alicuius, siue salutis bonam precationem, & votum intelligo: quæ aptius peti, dari ve non potest, quàm in nomine Domini, à quo omne bonum; vnà cum illo signo, quod representat, nos à maledicto liberatos, assertos esse saluti, per Christum, qui factus pro nobis maledictus: (quia scriptum est, Maledictus omnis qui pendet in ligno) vt in gentibus benedictio Abrahamæ fieret, in Christo Iesu. A Salvatore nostro benedictio hæc, salutare hoc signum vim habet aduersus omnia mala, aduersus ipsos demones: quos vel sola crucis in aëre descriptio profligat & vincit. Hæc à multis egregiè tractata scio: sed vnum tantum adferam è B. Ephrem præco scriptore, ad vsum frequentè viuifici signaculi, nos grauiter admonente. Pingamus in ianuis, atq; in frontibus nostris, & in ore, & in pectore, atque in membris omnibus viuifi-*

Y cum

Luc. 24.
30.
4. de ima
gin. c. 14

Benedi-
ctioem
Christia-
norum si-
gnificant.

Quæ in
nomine
Domini
cum signo
crucis da-
tur.

Gal. 3. 13

Deut. 21

23.

Magian.

car. ad

Neme-

sium.

De vera

pœnit.

c. 3.

*Fius vis
& magna
potentia.*

cum signum. Armemur insuperabili hac Christianorum armaturâ. Ea enim victrix est mortis, fidelium spes, lux orbis terræ, paradisi rese-ratrix, profligatrix hæreseon, demonum expul-trix, monachorum adminiculum, firmamen-tum fidei, magna salutarisq; custodia, & gloria perpetua orthodoxorum in æternum. Hanc ô Christiane armaturam diebus singulis, & no-ctibus, horis atq; momentis, in omni loco cir-cumferre non desinas, nihil sine ipsâ perficias: sed siue dormias, siue iter agas, siue euigiles, si-ue operi insistas, siue manduces, siue bibas, siue maria nauiges, siue transmittas flumina, hac te loricâ contege, membraq; tua omnia salutari signo exorna atque circumduce, ne accedât ad te mala. Hoc enim signo conspecto, aduersariæ potestates conterritæ, trementesq; recedunt. *Itaque mirum non est humani generis & salutis hostes, demones excitare multos inimicos crucis Christi, qui salutare crucis signum irrideant, & velut magiam execrentur, ut idolomaniâ detesten-tur.* Princeps enim mundi huius (*inquit S. Ignatius, Martyr & Episcopus, Discipulus Apostolo-rum, qui Christum vidit*) lætatur quando quis negat crucem: interitû enim sui agnoscit confessionem esse crucis. Hoc enim est trophæum contra eius potestâtē, quod videns expauescit, & audiens timet. Initium enim ei fuit damna-tionis, (*addit paucis interpositis*) Crux Christi, initium mortis, initium perditionis. Idcirco & in quibusdam vt crucem negent facit, vt pas-sionem erubescant, mortem opinionem vo-cent, natiuitatem & ortum ex virgine circum-cidant, naturam ipsam diffament quasi impu-ram & sceleratam. Iudæis auxiliatur ad nega-tionem,

*Adulfus ho-
stis Crucis*

*Epist. 16
Philip-
pen.*

tionem, Græcis ad calumniam imaginæ, hæreticis ad imaginationem. *Dicam paucis. Hoc spectat diabolus, ut sublatâ Christi memoriâ, è Christianis fiant Antichristi, Iudæi, Athei.*

IN CAPVT XII.

§. 3. Aues vt verbum Dei audirent, sollicitè admonuit.] *Concionatur auiculis, ad laudem creatoris hortatur. Rides? nimirum faciliè malignitas inuenit, quod vellicet. Ride & ipsum Dauidem, nedû auiculas, sed etiam bestias omnes, omnes creaturas ad Dei laudem inuitantem:*

Laudate Dominû de terrâ, dracones, & omnes abyssi. Ignis, grando, nix, glacies, spiritus procellarum, quæ faciunt verbum eius. Montes, & omnes colles, ligna fructifera, & omnes cedri. Bestiæ, & vniuersa pecora, serpentes, & volucres pennatæ. Sed & tres pueri in camino illo Babylonis benedicentes Domino, totum vniuersum inclamabant ad benedicendum Domino, etiam auiculas, Benedicite omnes volucres cæli Domino, laudate, & superexaltate eum in sæcula. Grauitè docet beatus Chrysostomus, Sanctos Deum laudaturos, afficere sibi socios laudis: qui et si inanimés sint, laudant tamen Deum, quia ad laudem eius nos suâ pulchritudine inducunt. Vide Hom. eius in Psalmum centesimum quadragesimum octauum.

4. Audite verbum Dei, tenentes silentiû.] *Sic alibi concionaturus coaxantibus ranis silentium imperauit. Auctore S. Ambrosio, Frequens sermo est, cum plurima ranarum murmura religiosæ auribus plebis obstreperent, Sacerdotem Dei præcepisse vt conticerent, ac reuerentiam deferrent sacræ orationi, tunc subitò circumfusos strepitus quieuisse. Non irridenda hæc,*

X 2 *sed*

Barpt.
Pisan.
Confor.
fruc. 13.
Lib. 3.
de vir-
ginib.
ca. 1.

*Hirundi-
nes eius
præcepto
in concio-
ne silent.*